

Sygn. akt I NWW 106/20

POSTANOWIENIE

Dnia 10 marca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mirosław Sadowski

w sprawie z wniosku K. P.

o wyłączenie SSO A. A. i SSO A. P. od orzekania w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w P. pod sygnaturą akt XV Ca (...)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 10 marca 2021 r.

pozostawia wniosek bez rozpoznania.

UZASADNIENIE

K. P. (powódka) na rozprawie w dniu 17 stycznia 2020 r. zgłosiła ustnie do protokołu wniosek o wyłączenie od orzekania w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w P. pod sygn. XV Ca (...) sędziów Sądu Okręgowego w P. wyznaczonych do rozpoznania i rozstrzygnięcia tejże sprawy: A. P. i A. A.. Wnioskodawczyni zarzuciła sędziom brak bezstronności, niezawisłości i niezależności, wynikający z powołania ich przez postkomunistyczne organy reżimowe, w tym Krajową Radę Sądownictwa powołaną przez Radę Państwa, której skład był niezgodny z prawem, oraz wynikające z tego uwikłanie w relacje służbowe i towarzyskie w środowisku sędziów i polityków, w którym sędziowie Ci funkcjonują, co ma bezpośrednie przełożenie na podejmowane przez nich decyzje procesowe oraz treść wydawanych przez nich wyroków.

W uzasadnieniu wniosku powódka powołała się na: pkt 153 uzasadnienia wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 19 listopada 2019 r., C-585/18, C-624/18 i C-625/18, w którym wskazano, że w polskich warunkach występuje konieczność badania i usuwania wszelkich wątpliwości mogących mieć

wpływ na niezawisłość, bezstronność i niezależność sądu, w szczególności proces powołania sędziego; uchwałę Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r., a także liczne wypowiedzi w mediach Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego M. G., prof. A. R., sędziego P. J. wskazujące na przysługujące stronie gwarancje sprawiedliwości, bezstronności, niezawisłości, niezależności sądu rozpoznającego sprawę. W ocenie wnioskodawczynie wskazani we wniosku o wyłączenie sędziowie nie zapewniają powyższych gwarancji, gdyż z uwagi na powołanie ich na urząd sędziego przez Krajową Radę Sądownictwa składającą się z osób ideowo związanych z czasami komunizmu, gwarantują utrzymanie systemu postkomunistycznego, którego są beneficjentami, natomiast wnioskodawczynie występuje przeciwko interesom tego „systemu”. W ocenie wnioskodawczynie każde kolejne nominacje sędziowskie po 1989 r. miały na celu wybór osób pozwalających na utrzymanie poprzedniego „systemu”, czego dowodem jest stosowanie przez tych sędziów linii orzeczniczych utrwalonych w systemie komunistycznym. Dopiero neo-KRS jest organem prawidłowo obsadzonym, zapewniającym prawidłową reprezentację środowiska sędziowskiego wszystkich szczebli, gwarantującą rzetelny proces nominacji sędziowskich. Nadto sędzia A. P. jest związana ze sprawą, jako osoba będąca członkiem spółdzielni mieszkaniowej.

Sędzia A. A. 27 stycznia 2020 r. złożył pisemne oświadczenie, że nie zachodzą w stosunku do niego przesłanki wyłączenia od orzekania w sprawie określone w art. 48 k.p.c. (w tym w żaden sposób nie dotyczy jego osoby powołany przez wnioskodawczynię wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej), ani też przesłanki określone w art. 49 k.p.c. Sędzia A. P. 28 stycznia 2020 r. złożyła pisemne oświadczenie, że nie zachodzą w stosunku do niej przesłanki wyłączenia z mocy ustawy określone w art. 48 k.p.c. (w tym nie dotyczy jej wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej powołany przez powódkę), a ponadto nie istnieją okoliczności tego rodzaju, które mogłyby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jej bezstronności w sprawie zgodnie z art. 49 k.p.c.

Postanowieniem z 26 lutego 2020 r. Sąd Okręgowy w P. oddalił wniosek K. P., stwierdzając, że w sprawie nie zachodzą okoliczności wskazane w art. 48 k.p.c. W ocenie Sądu Okręgowego wnioskodawczynie nie powołała i nie uprawdopodobniła wystąpienia jakichkolwiek okoliczności, które mogłyby

wskazywać na wystąpienie przesłanek wyłączenia ww. sędziów od orzekania w sprawie określonych w art. 49 k.p.c., w szczególności w jaki sposób należy powiązać desygnowanie sędziów przez Krajową Radę Sądownictwa z interesami stron postępowania. Sąd Okręgowy nie stwierdził także podstaw do podważania statusu Sędziów A. P. i A. A. z uwagi na powołanie ich na wniosek Krajowych Rad Sądownictwa biorących udział w procedurze nominacyjnej tych Sędziów. Sąd Okręgowy podkreślił, że argumentacja wnioskodawczyni zawarta w uzasadnieniu przedmiotowego wniosku stanowi jej subiektywną opinię co do bezstronności sędziów, a w konsekwencji nie może być podstawą do ich wyłączenia w oparciu o art. 49 k.p.c.

K. P. wniosła zażalenie na powyższe postanowienie, zarzucając nieważność orzeczenia z uwagi na niewłaściwy skład sądu, co skutkuje nieważnością orzeczenia. Zdaniem skarżącej skład rozstrzygający przedmiotowy wniosek wybrano „w nieopisanej procedurze obejmującej wyłącznie sędziów XV Wydziału Cywilnego Odwoławczego zamiast sędziów Sądu Okręgowego, doszło do manipulacji w interesie samych zainteresowanych sędziów i do tego w takich okolicznościach, że sędzia A. L., która z uwagi na zarzuty i uzasadnienie wniosku o wyłączenie sama również podlega wyłączeniu”. Skarżąca wniosła o: stwierdzenie nieważności postępowania w zaskarżonym zakresie ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie wniosku do rozpoznania w innym składzie, ewentualnie zmiany postanowienia ten sposób, że sędziowie: A. P. i A. A. zostaną wyłączeni z orzekania w sprawie XV Ca (...); zasądzenie na rzecz skarżącej kosztów postępowania.

Postanowieniem z 17 listopada 2020 r., XV Cz (...), Sąd Okręgowy w P. uchylił zaskarżone postanowienie i wniosek K. P. z 17 stycznia 2020 r. o wyłączenie sędziów A. A. i A. P. przekazał do rozpoznania według właściwości Sądowi Najwyższemu – Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek należało pozostawić bez rozpoznania.

Zgodnie z art. 26 § 2 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2019, poz. 825 ze zm., dalej: u.SN) do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpoznawanie wniosków lub oświadczeń dotyczących wyłączenia sędziego albo o oznaczenie sądu, przed którym ma się toczyć postępowanie, obejmujących zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego. Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Przekazanie wniosku Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie wstrzymuje biegu toczącego się postępowania. Przepis ten wszedł w życie 14 lutego 2020 r. na mocy art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 20 grudnia 2019 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2020, poz. 190). Ustawodawca powierzył zatem Sądowi Najwyższemu rozpoznawanie określonej kategorii wniosków lub oświadczeń formułowanych w toku spraw rozpatrywanych przez sądy, a jednocześnie ograniczył zakres kognicji Sądu do takich wniosków, które zawierają określony rodzaj zarzutów, tj. zarzut braku niezależności sądu lub braku niezawisłości sędziego.

Zgodnie natomiast z treścią art. 10 ust. 1 ww. ustawy zmieniającej przepisy ustawy o Sądzie Najwyższym „w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się także do spraw, które podlegają rozpoznaniu przez Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego, wszczętych i niezakończonych prawomocnym orzeczeniem, w tym uchwałą, przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy.” Wniosek K. P. z 17 stycznia 2020 r. podlegał zatem kognicji Sądu Najwyższego – Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych.

Na wstępie wskazać również należy, że z treści art. 26 § 2 u.SN nie wynika, w jakim trybie należy rozpatrywać wnioski o wyłączenie sędziów oparte na wskazanych w tym przepisie przesłankach. Zgodnie z art. 26 § 2 u.SN Sąd rozpoznający sprawę przekazuje niezwłocznie wniosek Prezesowi Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych celem nadania mu dalszego biegu na zasadach określonych w odrębnych przepisach. Wobec braku jasnego wskazania, o jakie odrębne przepisy chodzi, należy przyjąć, że zastosowanie znajdują w tym

wypadku przepisy tego postępowania w ramach którego „ma się toczyć postępowanie” główne. Wobec powyższego wniosek K. P. należało rozpoznać w oparciu o przepisy regulujące przebieg postępowania cywilnego (art. 49 i n. k.p.c.). Wniosek złożono bowiem w toku postępowania o zapłatę z powództwa K. P. przeciwko Miastu P. i Skarbowi Państwa – Samorządowemu Kolegium Odwoławczemu w P..

Przepis art. 49 § 1 k.p.c. przewiduje wyłączenie sędziego na jego żądanie lub na wniosek strony, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności sędziego w danej sprawie. Chodzi w tym wypadku o sytuację, która w kontekście okoliczności konkretnego stosunku prawnoprocesowego może wywoływać podejrzenie co do sposobu sprawowania urzędu przez sędziego. W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy podkreślał już, że celem instytucji przewidzianej w powołanym przepisie jest wyeliminowanie nie tylko wątpliwości stron, ale także wątpliwości samego sędziego, który może obawiać się, że jego rozstrzygnięcie może być postrzegane jako nie w pełni bezstronne. Instytucja przewidziana w art. 49 k.p.c. ma zagwarantować brak jakichkolwiek podejrzeń, że na rozstrzygnięcie konkretnej sprawy przez określonego sędziego będą wpływać czynniki zewnętrzne ograniczające jego swobodę przy orzekaniu (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r., I NO 27/19). Nie chodzi tu jednak o obiektywny brak bezstronności sędziego, ale o to, jak okoliczności, które go dotyczą mogą być odbierane przez inne osoby (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2009 r., I CSK 465/08).

Instytucja wyłączenia sędziego przewidziana w art. 49 § 1 k.p.c. pozostaje zatem w relacji do art. 26 § 2 u.SN. Pierwszy z powołanych przepisów stanowi podstawę prawną wystąpienia przez stronę z wnioskiem o wyłączenie sędziego, drugi zaś powierza Sądowi Najwyższemu rozpoznanie takiego wniosku w sytuacji, w której obejmuje on m.in. zarzut braku niezawisłości sędziego. Ponieważ jednak okoliczności wywołujących uzasadnione wątpliwości co do bezstronnego osądzenia danej sprawy nie można całkowicie i w pełni utożsamiać z kategorią niezawisłości sędziowskiej, którą posługuje się art. 26 § 2 u.SN, stąd też ewentualna ocena wniosku o wyłączenie sędziego, przedłożonego przy rozpatrywaniu konkretnej sprawy na podstawie art. 49 § 1 k.p.c., jako pozostającego w zakresie kognicji

Sądu Najwyższego, musi się wiązać z ustaleniem, czy wniosek ten zawiera konkretny zarzut braku niezawisłości sędziowskiej. Chodzi tu o wykazanie istnienia takiej przeszkody odnoszącej się do sprawowanego urzędu, która wyłączałaby możliwość zachowania przez sędziego standardu orzekania w sposób niezawisły. Istotne jest przy tym, aby taki zarzut nie obejmował ustalenia lub oceny zgodności z prawem powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości. Taki wniosek bowiem, jako wykraczający poza zakres kognicji Sądu Najwyższego i sprzeczny z art. 29 § 3 u.SN, pozostawia się bez rozpoznania na podstawie art. 26 § 3 u.SN (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2020, I NWW 95/20).

Przywołany art. 26 § 3 u.SN wyznacza tym samym granicę, w jakiej Sąd Najwyższy bada zarzuty, o których mowa w art. 26 § 2 u.SN. Zarzuty te nie mogą dotyczyć oceny tego, czy dana osoba jest sędzią, a więc polegać na rozstrzyganiu w przedmiocie przysługiwania osobie objętej wnioskiem statusu sędziowskiego. Ograniczenie to stanowi konsekwencję przewidzianej na poziomie konstytucyjnym procedury powoływania sędziów przez Prezydenta RP na wniosek KRS (art. 179 Konstytucji) i wiąże się z rozstrzygnięciem przez ustawodawcę, że akt powołania stanowi podstawę prawno-konstytucyjnego stosunku łączącego osobę sędziego z Rzeczpospolitą Polską, który – jako taki – nie może być przedmiotem kontroli sądowej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 października 2019 r., I NOZP 2/19). O ile zatem istnieje sądowa kontrola uchwał KRS obejmujących rozstrzygnięcie w przedmiocie przedstawienia Prezydentowi RP wniosku o powołanie do pełnienia urzędu sędziego, realizowana przez Sąd Najwyższy (art. 44 ustawy z 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa, Dz.U. 2019, poz. 84 ze zm.), o tyle kontrola ta jest niedopuszczalna w odniesieniu do samego aktu powołania sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

K. P. oparła zarzuty braku niezależności sądu i niezawisłości sędziów wyznaczonych do rozpoznania jej sprawy wyłącznie o wadliwość procedury nominacyjnej, polegający na nominowaniu A. A. i A. P. na urząd sędziego w wyniku procedury nominacyjnej, w której brała udział Krajowa Rada Sądownictwa w składzie ustalonym niezgodnie z Konstytucją RP oraz głowa państwa (Rada Państwa a następnie Prezydent RP), która była gwarantem układu

postkomunistycznego. Tak sformułowane zarzuty nie wypełniają przesłanek określonych w art. 49 i n. k.p.c., które Sąd Najwyższy mógłby rozpoznać merytorycznie.

Zgodnie z art. 29 § 3 u.SN niedopuszczalne jest ustalanie lub ocena przez Sąd Najwyższy lub inny organ władzy zgodności z prawem powołania sędziego lub wynikającego z tego powołania uprawnienia do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości. Ustawodawca, w celu zagwarantowania stabilności systemu prawnego, uniemożliwił poddawanie badaniu przez jednych sędziów posiadania statusu sędziowskiego przez innych sędziów. Z tego powodu art. 26 § 3 u.SN jest unormowaniem, które wyznacza formalne granice kontroli realizowanej na podstawie art. 26 § 2 u.SN, korespondując z art. 29 § 3 u.SN potwierdzającym niedopuszczalność dokonywania oceny skuteczności powołania sędziego lub jego umocowania do wykonywania zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości.

Podkreślić także należy, że powyższe rozwiązania legislacyjne nie kreują nowych unormowań w obrębie polskiego systemu prawnego. Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 8 stycznia 2020 r., podkreślił, że „badanie ważności lub skuteczności aktu ustrojowego Prezydenta RP powołania sędziego oraz wynikającego z niego stosunku ustrojowego łączącego sędziego z Rzeczpospolitą Polską przez Prezydenta RP – odrębnego od stosunku służbowego – nie jest dopuszczalne w jakimkolwiek postępowaniu przed sądem lub innym organem państwowym (...). Nie jest w szczególności dopuszczalne ustalenie istnienia albo nieistnienia tego stosunku na drodze sądowej (np. postanowienie Sądu Najwyższego z 5 listopada 2009 r., I CSK 16/09).” (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 8 stycznia 2020 r., I NOZP 3/19, pkt 32). Brak drogi sądowej w odniesieniu do postanowień Prezydenta RP o powołaniu na urząd sędziego jednoznacznie wynika także z konsekwentnego orzecznictwa Naczelnego Sądu Administracyjnego, który podsumowując swoje orzecznictwo w tym obszarze stwierdził jednoznacznie, że „działania podejmowane przez Prezydenta w ramach kompetencji wynikających z art. 179 Konstytucji RP nie mogą być więc zaskarżone do sądu administracyjnego (zob. postanowienie NSA z 7 grudnia 2017 r., I OSK 857/17 oraz powołane tam orzecznictwo i doktryna prawa).

Argumentacja prezentowana we wniosku o wyłączenie od orzekania wskazanych sędziów opiera się *de facto* na kwestionowaniu ich statusu. Wnioskodawczyni upatruje bowiem brak niezależności sądu i niezawisłości sędziów wyznaczonych do rozpoznania jej sprawy, a także w dalszej kolejności, sędziów innych sędziów Sądu Okręgowego w P., którzy w przyszłości mogliby być wyznaczeni do rozpoznania jej sprawy, w szczególności także wniosku o wyłączenie sędziego od orzekania, wyłącznie w procedurze nominacyjnej na urząd sędziego, ocenianej przez nią negatywnie z uwagi na skład Krajowej Rady sądownictwa czy też osobę pełniącą urząd Prezydenta RP. W ocenie K. P. wszyscy sędziowie, którzy otrzymali nominację przed 2019 r. nie mają statusu prawidłowo powołanego sędziego i nie mają prawa orzekać, gdyż są gwarantami układu postkomunistycznego z uwagi na powiązania środowiskowe. To właśnie ta abstrakcyjna okoliczność miałaby rodzić obawy dotyczące stabilności orzecznictwa oraz pewności stosunków prawnych ukształtowanych wyrokiem wydanym przez sąd z udziałem wskazanych sędziów. Akceptacja takiego toku rozumowania musiałaby prowadzić do stwierdzenia nieusuwalnej, wewnętrznej sprzeczności Konstytucji, skoro powołanie na jej podstawie sędziego miałoby czynić go niezdolnym do wykonywania władzy sądowniczej w konstytucyjnie przewidziany sposób. Również z tego względu, rozpoznawanie takiego wniosku jest niedopuszczalne.

Mając na uwadze powyższe Sąd Nażywszy, na podstawie art. 26 § 3 u.SN pozostawił wniosek K. P. o wyłączenie sędziów Sądu Okręgowego w P. A. P. i A. A. wyznaczonych do rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy XV Ca (...), bez rozpoznania, o czym orzekł jak w sentencji.